

נחלתנו

ידיעון שבועי של מכון "נחלת צבי"

גליון תקפ"א - פר' פקודי / 'חזק' - 'החודש' תשפ"ה

[ב]

[א] המנהג אצל חסידים ואנשי מעשה רבים להקפיד בשעת ברכה על שני כיסויי ראש, ולכן מניחים כיסוי שני בכל מיני אופנים שונים: נייר תחת הכיפה, מגבת על הראש, היד על הראש, שתי כיפות וכו'. אך לפי שהענין של שני כיסויים הוא דוקא שיהיה כובע גדול על הקטן שיכסה את כל הראש (עי' מ"ב סימן קפג סקי"א), אשמח להביין מה התועלת בכל הפתרונות הנ"ל?

ויש לציין לעובדה עם הרה"ק בעל "דברי יחזקאל" משינווא זי"ע שברך כשרק הכיפה מכסה את ראשו ומשהרגיש פליאתם של הסובבים פנה אליהם ואמר: מנהג החסידים ואנשי המעשה לכסות את הראש בשני כיסויים, כי הכיפה לבדה אינה מכסה את כל הראש ממש. אך לפי שאני חובש כעת כיפה ירושלמית סרוגה, הנמתחת ומכסה את כל הראש מלפנים ומאחור, די בכיסוי הכיפה לבד [מובא ב'דברי יחזקאל' (מהדו' תשנ"ט) סדר הליכות והלכות עמ' שלא - שלב. ע"ש. כעת מצאתי פרטים נוספים ב'דברי יחזקאל' ח"ב (מכון "עוז והדר" עמ' קטז), וכן בהערה מ"ו הביא בשם הגה"ק ב' "דברי חיים" שכך נהג, עיי"ש.

[ב] בספר "מכתבי הרב חפץ חיים" מאת בנו הרב ר' אריה לייב ז"ל (עמ' 81) כתב: "וכמו שאמר אחד מבעלי המוסר כי ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות שקדמו לה". מי יודע מי הוא בעל המוסר שאמר את הפתגם הנ"ל כלשונו ממש?

אחרי חיפוש יסודי מצאתי את המקור היחיד בספר "אמונה ובטחון" לחזו"א (פרק ג): "והנה באה ליצנות אחת ודחתה מאה תוכחות".

[נתקבל מהרב מרדכי גלנדואר]

[הערת המערכת: כנראה מקורו מס' "כתר תורה" להרב פינחס מ"מ דק"ק פאלצק מתלמידי הגר"א, ושם בעמו' כה מביא כן בשם 'אחז"ל!', תדע שכן הוא, שהרי הוא גם מח"ס "ראש הגבעה", ונדפסו כאחד (ירושלם תרנו), ואבי הנשוא מרן הח"ח מצטט ממנו בספר שמיה"ל אשר לו, הרי שהיה תחת ידם ספר זה. מ"מ מקור 'חז"ל' זה עלום מאתנו, ואולי כוונתו למסילת ישרים פ"ד, המאריך שם בגנות הליצנות, וכבר חברים יחד (את המסל"י ו'אחז"ל' בענין זה) בס' דברי יהושע פ"ח].

מי יודע ומי מכיר?

[א]

בספר "כרם הצבי" עה"ת, מהגה"ח רבי צבי הרש פארבער זצ"ל רב ד"קהל ישורון" לונדון (בילגורייא תרפ"ד), בפרי וישלח (עה"פ (ברא' לב, ח) "ויירא יעקב מאד וייצר לו", עמ' מ"ז) כתב וז"ל: שמעתי מפי הרה"צ רבי שאול ב"ר ישראל שלמה זצ"ל (הנקרא רבי שאול פרוש. נלב"ע בכ"ז בתמוז תרנ"ז בסלאבאדקא), שסיפר מבעש"ט זי"ע, כי שררה אחת [היינו שרה, ודרך הכותבים בימים ההם להשתמש בל' רבים או זכר תחת ל' נקבה וכדלהלן] שמעו כי רבים ינהרו אליו, וכי הוא מפליא לעשות ומגיד עתידות, צווה להביא את הבעש"ט לחצרה, וכאשר בא שאלו, אם אמת היא שהוא יודע עתידות, כעדות רבים הנוסעים אליו? הבעש"ט הוכרח לענות כן. ואז שאלו: אם כן, יאמר לו מתי ימות (ר"ל, יום מותו של הבעש"ט).

יורא הבעש"ט כי כלתה אליו הרעה, כי בידו קנה רובה; ואם יאמר לו כי יחיה עוד, יהרגנו תיכף להכזיבו. ואם יאמר לו כי ימות היום או מחר, יצווה להחיות את הבעש"ט, כדי להראות את אי-ידיעתו. ויתן ה' מענה בפי הבעש"ט וכה אמר: ידע אדוני כי ה' לא יודיעו לאדם קצו ויום מותו, רק זה אדע, כי יום אחד אחר מותי - ימות גם כבוד השררה, ואז פחדה מאד להרגו, פן יתקיימו דברי הבעש"ט זי"ע כי הוא ימות אחריו, ושלחו לשלום לביתו.

והזקן הרה"צ הנ"ל סיים הסיפור בדברי דוד המלך ע"ה (תהלים נ) "בינו נא זאת שוכחי אלוך, פן אטרוף" וגו', כי השררה ירא פן אומר הבעש"ט אמת וימות אח"כ, ופחד בשביל זה, וא"כ למה לא תפחדו לחטוא, פן אטרוף... פן תענשו... ואין מידי מציל. (ובזה פי' שם הפסוק "ויירא יעקב מאד וייצר לו", ופירש"י: 'ויירא' - שמא יהרג, ויצר לו' - שמא יהרוג וכו'. ע"ש ויונעם לך).

האם סיפור זה ידוע ומפורסם, ומוזכר במקומות נוספים!?

[נתקבל מהרב מ. ג.]

בעליות הארוכות במנחת שבת ב' וה', והן אינן ארוכות כשלנו. **המגני"ה**].

[ה]

איתא בספר 'ליקוטי מי השלוח' מהרה"ק מאיזביצא זי"ע (בני ברק תשס"ח) פר' פקודי זול"ק: אלה פקודי המשכן, אמר אאמו"ר הגה"ק זצללה"ה שהמשכן הוא הכלל מרמ"ח מצוות עשה, ורק שלקבוע דבר תורה צריך כהן עובד, שעו"ז יהי' קיים לעולמי עד. עכלה"ק. מספר בית יעקב שמות פקודי יב).

מי יודע מה הפירוש בדבריו הק' ?

[נתקבל מהרב ברוך הכהן כ"ץ]

הידעת!?

[א]

בספח"ק "תורת שמואל" עח"ת מחגה"ק רבי שמואל אב"ד ווארקא ואפטא זי"ע (נדפס בווארשא תרס"ז), מובאת הסכמה מהגה"ח רבי צבי יחזקאל מיכלזון זצ"ל אב"ד פלונסק בעל דגן שמים ועוד, ובה מובא שסיפר לו הרבני החסיד רבי שמעון זאנבערג, כי מרן המחבר הנ"ל היה בימי בחרותו תלמיד הגה"ק רבי עקיבא אייגר זצ"ל מפוזנא בנגלה. ולמד אצלו זמן רב, והיה לבוש מלבושי צמר כדרכי האשכנזים. וכאשר העתיק אהלו לווארקא נעשה חסיד ונסע לקאזניץ. ובהיות כי החסידים בעתות האלו לא לבשו בגדי צמר מחשש איסור דאורייתא, הפשיט מעליו מלבושי צמר ולבש בגדי משי. וכאשר בא שוב לרבו חקי לפוזנא, שאל אותו רבו הגה"ק רבי עקיבא אייגר זי"ע מאיזה סיבה נעשה חסיד ולובש בגדי משי, והשיב לו, איך לא ירא רבי חקי ללבוש מלבושי צמר אשר יש בהם חשש איסור תורה? וכאשר שמע הגה"ק רבי עקיבא אייגר זי"ע דבריו, הרים קולו בזעקה מרה על אשר לא עלה רעיון זה על לבו כל ימיו, כי האמת והצדק אתו. ובעודנו מדבר אתו, הפשיט מעליו כל מלבושיו עד כותנתו, והמתין כך עד אשר הביאו לו מלבושים אחרים בלי צמר. עכ"ל ההסכמה שם.

לחרחבת חעניין. כבר מלאתי דברי ב'נחלתנו' (גליון ט"ו אות ג') שהגה"ק חחיד"א בספרו ברני יוסף (ח"ב יו"ד סי' רצט אות א') כתב, וזל"ק: זה שנים באו כאן סיעת ספריא מקרית חוצות לשכון כבוד בארץ, ותרי מינייהו רבנן המתקדשים והמטהרים בחדרי חדרים, ועין רואה הני מאני דרבנן מכף רגל ועד ראש לבושי משי. ואיבעיא להו לרבנן מה מצוה זו וכו', אמור רבנן בטעמא, כי לדעתם חוטי פשתן על ערביים (מליצת לשון - מעורבים) בכל בגדי צמר שבעולם והוי כלאים, דין גרמא דשויהו אנפשייהו לכל בגדי צמר מ"מ כבגדי כלאים. אלו דבריהם. ויהי מאז היח בקרבי כאש בוערת וכו', ולבי חיה מהסט תדיר במימר קדישין הנהו חסידים. עכל"ק. ושם הוכחתי וביארתי, כי "תרי מינייהו רבנן המתקדשים והמטהרים" הם המה הרה"ק רבי נחמן מחורודענקא

[ג]

להילולת הרה"ק מראדאמסק זי"ע"א הממשת ובאה בש"ק הבעל"ט, אעלה ענין פלא אצלי. כנודע נתעטר ספרו הקדוש "תפארת שלמה" עה"ת ומועדים, בשתי הסכמות מכ"ז מרן בעל "דברי חיים" זי"ע"א. הראשון בקדש, החלק על הזמנים ומועדים, כולל מבוא השער סדר התפלה ועוד, ושני לו החלק על התורה. ההסכמה על הזמנים ומועדים, ניתנה ביום כ"ג בתמוז תרכ"ו, ואלו על חלק על התורה ניתנה ביום כשנתיים ימים אח"כ, ביום ג' עקב תרכ"ח. וכאשר נעין נראה כמה שינויים בנוסח ההסכמה בלשו"ק לשו"ן חיים, ובשניהם מתאר את חלקו הראשון דהיינו חלק המועדים, שהוא ע"ד הקבלה ויראה הטהורה, ועל שני החלקים כותב ש"יהיה תועלת לעולם ובפרט לנאמני רוח כי דבריו נעמו", אלא שבחלק המועדים כתב עוד בלשו"ק: "ובפרט לנאמני רוח הנוהים אחרי דרך החסידות", ואילו בחלק עה"ת לא כתב לשון זה, ויש עוד כמה שינויים גדולים בסגנון ההסכמה שנשתנו מחלקו הראשון על המועדים כנראה להמעין. ומי יודע פשר דבר.

ברם על כגון דא יעיר קנ"י, אם הרשות נתונה, ויבקש דו"ד להעמיס'ו למה ששמעתי מכ"ד אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א משמי' דכ"ק הגה"ק מוהרי"ד מבעלזא זי"ע"א אשר דיבר בקדשו שגב קדושת ספר"א נה"ר הדין - תפארת שלמה, שהביע בלשו"ק: "דער תפארת שלמה איז אומעטום גוט, אין מועדים איז ער פלאי פלאים", רואים מזה עכ"פ חילוק'א דרבנן קדישאי קדמאי על עין הכר'ך הנורא דחלק המועדים.

[נתקבל מהרב דוד צבי הירש מייזליש]

[ד]

היום יום ה' פרשת ויקהל במנין שהתפללתי שחרית בקריאת התורה ניגש הקורא וקרא ללוי מן "ויאמר משה, ד' פסוקים וסיים ועצי שטים, ולישראל קרא מן ושמן למאור וסיים את כל אשר צוה ד'. היכן שכתוב בסידור שמסיימים ללוי, ולא קרא מה שכתוב בסידורים שקורין לישראל.

ושאלתי אותו מהיכן לוקח לעשות כן, שכל מי שקורא ויקהל טורח עם אַת וְאֵת והוא מנע את כל הטירחא. אמר לי שהוא חסיד צאנו ובצאנו עושים כן, שהלא קרא י' פסוקים, ודי. תמהתי מאד למה אין כל אחד עושה כן, האם יש ענין לקרוא עד היכן שכתוב בחומש שני ? ואם יש בזה ענין למה אינם עושים כן ? האם ידוע לאחד מהקוראים פשר הדבר ?

[נתקבל מהרב הערשיל ראזענפעלד, שיכון וויזשניץ, מאנסי]

המגיה: אַפנה למאמר מיוחד בנוגע לחלוקת העליות בפרשות השבוע ("סיני" כרך קי"ט), ממנו נראה בעליל שהיו מנהגים רבים ושונים בהפסקות לעליות. תדע, שהגה"ק ממזנקאטש זצ"ל (ר' דרחו"ש) קצץ פעמים רבות

עשה את העגל עיי"ש, ונלע"ד אם אין כהן ולא לוי בבית הכנסת וקורין לישראל מותר להפסיק באמצע פרשת העגל, כלומר לחלק לכמה עליות גם פרשת העגל, ורק צריכין להיזהר לא להתחיל או לסיים בדבר רע כמבואר ברמ"א או"ח סוף סימן קלח,

וראיה לדברי שהרי גם ביום תענית קורין פרשת ויחל והעליה של הכהן היא קטע מפרשת העגל שקורין בפרשת כי תשא ללוי, הרי שאין הקפידא לא לחלק פרשת העגל, אלא כשיש לוי מקפידין לקרות לפניו כל הפרשה כדי לא לקרוא פרשה זו לישראל, כעין שכתב המגן אברהם סוף סימן קלח ס"ק ד, מי שהוא עור או פסח אין לקרות לו פרשת עורת או שבור, וכן כל כיוצא בזה שלא יתבייש.

ובמשנה ברורה סימן הנ"ל ס"ק ה מוסיף ולא יקרא מי שחשוד על עריות בפרשת עריות, וכן כל דבר ודבר, ולכן כאשר יש לוי בבית הכנסת עדיף לקרות לפניו כל פרשת העגל, כדי שלא יצטרך לקרוא פרשה זו לישראל שהיו בחטא זה, אבל מעיקר הדין אין שום קפידא להפסיק בפרשה זו כמו בכל פרשיות התורה שמותר להפסיק בהם כאשר צריכים לעשות הוספות וכדומה, ולכאורה לא שייך לומר בזה שאסור להפסיק מטעם לא פלוג, כי מדוע יגרע חלק פרשה זה מכל פרשיות התורה שמותר להפסיק בהם. ועי' בספר החיים להגר"ש קלוגר זצ"ל מ"ש בסימן תכ"ח.

[ב]

בגליון תק"פ (מי יודע אות ג) בענין הקשר של בעל ערוך השלחן עם ה'צמח צדיק' מויז'ניץ זי"ע: הגיעו כמה הערות ומראה מקומות, ומביאים כאן בקיצור:
[1] הרב ראטה = הכונה לבעל צמח צדק מחב"ד, כמ"ש באריכות בספר מקור ברוך מאת בנו, (ח"ג דף תתח) שהערוך השלחן היה אצלו חודש ימים.
[2] הרב יעקובי = ועיין בהקדמה לערוך השלחן מעוז והדר (עמ' ח') דהערוכה"ש השתוקק להכיר הצמח "צדק" מליבאוויטש ונסע וישב בביתו כחודש ימים ולא זוהי ידם זה מזה ויהפכו לאוהבי וידידי אמת עיי"ש עוד.
[3] הרב ט. ש = בגליון כפר חב"ד מס' 996 עמ' 54, התפרסמה כתבה על השימוש שעשה בעל ערוך השולחן אצל הרה"ק הצמח צדק מחב"ד זי"ע. ובגליון שלאחריו, התפרסמה הבהרה חריפה שזה לא נכון, ועיי"ש באריכות.

[4] הרב א. וואהל - מובא במקור ברוך, ודבריו הופרכו כבר זמן קצר לאחר פרסומם ע"י החוקר הנודע ר' יקותיאל קמלהאר בספרו 'דור דעה' (עמ' עו-עז). ושנים לאחמ"כ במאמר חריף שפרסם הר"י מונרשיין ז"ל. לעומתם החוקר איתם שמעון הנקין הי"ד, כתב מאמר מקיף שאמנם דחה את דברי הר"י מונרשיין והמציא סימוכין לכך שהגרי"מ עפשטיין זצ"ל אכן ביקר אצל הרה"ק ה'צמח צדק', אך לא כפי שנכתב במקור ברוך, ובודאי שלא עשה אצלו שימוש.

זי"ע והרה"ק רבי מנחם מענדיל מפרעמישלאן זי"ע שניחם מתלמידי הבעש"ט הק' שעלו לארץ הקודש בשנת תקכ"ד. ע"ש הדברים באריכות (גם עיין בקובץ "נחלת צבי" קובץ כ"א - כסלו תשע"ב עמ' כ" - ל', מאמר מיוחד מהרב שמעון פוגל בענין "חומרת חסידים בלבישת בגדי צמר", וראה בספר "שפע חיים" (דרשות חורש"י תשמ"א, עט' פ"ד) דברים נפלאים בנושא זה כעת, איפוא, נודעה לנו ידיעה חשובה זו, כי גם הגה"ק שר חתורח מפוזנא זי"ע שנס מתניו ונער חצנו, ויצא כגבור לנהוג בהנהגה זו.

[ב]

כתב בספר אמרי אבא (רוזנברג) (מאמר ב' ביעור חמץ, דף ו' ט"ג, פרק תוכחת מוסר) וז"ל:
...בזה המאמר יראה האדם שיש לפניו שני דרכים לעבודת השי"ת, דרך אחד לשרוף את היצה"ר וכל העובדין בישן, ועל זה הדרך הי' מתנהגים הצדיקים הקדמונים, טרם ביאת מרן הבעש"ט זצוקללה"ה להיות סיר מרע ואח"כ עשה טוב, והיא שיטת ר' יהודא אין ביעור חמץ אלא שרפה, והיא נכלל בכלל תשובה תיראה, שירא האדם לנפשו מלנגוע בקצה הערמה לדרך הראשונה שלא יבא להשחית את נפשו חו'.

ודרך השני הוא הדרך הטובה אשר השאר מרן הבעש"ט זצוקללה"ה אחריו ברנה להאיר עינינו, שיעשה האדם מקודם עשה טוב, ואז התורה הק' יסירי המסה העיורין מעל פניו, ויאיר' עיניו דרך ישכון אור החיים, לסיר ממוקשי מות להיות סור מרע. כי התורה הק' תלמודהי דעת לעשות מכל העובדין בישן שעשה עד הנה, מצות ומעשים טובים, והיא שיטת החכמים שאומרים אף מפרר שיפרר את האף היא היצה"ר שהיא אף וחמה, ואחר הפרר יפיל המוץ והאבק מעליו, ויהי היצה"ר כלי טהור לעבודת השי"ת. והוא נכלל בכלל תשובה מאהבה שזדונות עצמם נעשים זכיות (הבן), עכ"ל.

[נתקבל מהרב ברוך הכהן כ"ץ]

!! תגובות !!

[א]

הרב ישכר דוד קלויזנר = גליון תק"פ (מי יודע אות א) אודות קריאת לוי בפר' כי תשא. הנה איתא בס' תפארת בנים - [חצר מטריסדורף - ע' שמ]: וכתב המחצית השקל שם ואם כן הוא הדין לכהן, אלא דאם יקראו לכהן עד אחר פרשת העגל יהי' הסדרא דחוקה וקצרה להשלים יתר הקרואים עיי"ש, וכן כתב גם הפרי חדש באו"ח (סימן תכה ס"ק ז), אך בספר כף החיים סימן הנ"ל מביא בשם היד אהרן לא לקרוא לכהן פרשת העגל, כי אהרן הכהן

[5] הרב א. פ. = עיין בקובץ 'עלוני ממרא' את מאמרו של 'איתם הנקין' - הערוך השלחן והצמח צדק ע"ש.
 [6] הרב פ. - נ. = לגבי הנידון הערוך השולחן עם הצמח צדיק השתבש ליה בין הצמח צדק [מחב"ד] להצמח צדיק [מויז'ניץ] ראה מקור ברוך של בעל התורה תמימה.
 [7] הרב מ. ו. = נתחלף לו לה'ידען' או למי ששמע ממנו בין הרה"ק ה'צמח צדיק' מויז'ניץ להרה"ק ה'צמח צדק' מליובאוויטש. וגם המינוח 'עשה שימוש' הוא לא מדויק. ראה בספר 'מקור ברוך' לבעל התורה תמימה בנו של בעל עורך השולחן ח"ג פרק כ' ואילך שתיאר באריכות רבה את ביקורו של אביו בהיכלו של הצ"צ וישיבתו שם למשך חודש ימים.

מעניינא דיומא!

נתקבל מהרב מרדכי גנוט בעל לוח 'דבר בעתו'
 [א] עש"ק, סוף זמן חורף/בדיקת חמץ לבני ישיבות/אברכי כוללים: בחורי ישיבות ואברכי כוללים יבדקו עתה בתום ה"זמן" את חדריהם/ארונותיהם (ובפרט את הסגורים (!) שיד המנקים לא תגיע אליהם, והם באחריותם הבלעדית) בלי ברכה, ולכתחילה יבדקו אמש לאור הנר. אך בישיבות רבות נהגו למכור לגוי את כל החדרים שאין משתמשים בהם בפסח, ומותירים מתי מעט חדרים שבחורים תושבי חו"ל שוהים בהם בפסח, והם חייבים בבדיקה בליל י"ד.
 [ב] חיוב הבדיקה חל גם על בחורים שאינם שבים עוד לחדרם עד פסח, ולכתחיל אף יעשו "מכירת חמץ". גם ראוי שכל הנוסעים חו"ל ימכרו "מכירת י"ג". על כל בחור מוטל חיוב לבטל את החמץ בע"פ באמירת "כל חמירא" לפני סו"ז שרפה ולא יסמוך על ביטול אביו שאין לו שייכות למצוה (הג"ר משה ברנדסדורפר שליט"א גאב"ד וב' שו"ת "היכל הוראה").
 [ג] בסוף ה"זמן", ראוי לאחל זה לזה בנוסח המקורי (יומא עא.) "מחיה חיים, יתן לך חיים ארוכים, טובים ומתוקנים" (אולי כאן מקור לנוסח החלופי "...ומתוקים"). ברכות מקוריות נאות, ארוכות ממנה, ר' בברכות יז סוע"א ורע"ב.
 [ד] מדי "שבת מברכים ניסן" (ולמסורת אחרת, ב"מלוה מלכה" במוצ"ש הגדול) סיפר המגיד הקדוש מקו'ניץ זת"ע את שלשת הסיפורים דלקמן, ומקובל שסיפורם והשמעתם (והאמונה והבטחון שבעקבותיהם) מסוגלת להשפיע לישראל צרכי פסח בהרחבה: א. העני שהניח ביער מכתב למלך; ב. הרה"ק ב' נועם אלימלך" זצ"ל שהורה לומר למבריה שאינו יי"ש אלא מים; ג. הפריץ ששמע מהיהודי "שלו" "אל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם" והורה למשרתו להשליך על גג ביתו את פגר קפוף שבלע זהובים. יש ממירים את הסיפור השני במעשה

הבא: יהודי קיבל מעות מהמלך על סמך חיפוש טבעת המלך שאבדה לו. בליל-הסדר התאנה לו הכומר וקרא למלך לראות את שאננותו שאינו תר כלל אחר הטבעת, אך כששמעו את בני-הבית עונים לעומתו "דיינו" (בהגדה ש"פ) אמר המלך: כעת נודע לי שהכומר "דיינו" גנב את הטבעת. כל הסיפורים מסתיימים במלים "...וליהודי היו צרכי פסח בהרחבה גדולה, וכשם שליהודי זה היו צרכי פסח בהרחבה גדולה, כן יעזור השי"ת שלכל ישראל יהיו צרכי פסח בהרחבה גדולה ובנקל".

[ה] בנאדבורנא מנגנים בלילי שבתות ד' הפרשיות את הפיוט שלמחר, שבין "ואתה קדוש" לבין "חי וקים".
 [ו] היהודי הק' זצ"ל אמר שבשבת זו נשפע שפע חידושי תורה (הרב שלום דב שטרן הי"ו, ירושלים).

[ז] פרשת השבוע, פקודי: קביעות הש"א היא השנה הפשוטה היחידה בה מפרידים פר' ויקהל מפר' פקודי, אך אין קוראים בה את ב' ההפטרות גם שתיהן, כי בשבת פר' ויקהל נקראת "פרשת פרה", והשבת פר' פקודי נקראת "פרשת החדש". הסיבה לכך היא לפי שרק בשנה פשוטה זו ישנן בין חג-הסוכות לחג-הפסח 25 שבתות, כי שמיני עצרת חל ביום ה' (ושמח"ת בחו"ל בע"ש). יום לאחר מכן חלה כבר השבת הראשונה, בעוד שהשבת האחרונה חלה ממש בע"פ. ומכיון שנוהגים לקרוא את פר' "צו" עובר לחג הפסח - עלינו להספיק לקרוא את שתים-עשרה פרשות "בראשית", עשתי-עשרה פרשות "שמות" ושתי הפרשות הראשונות של "ויקרא" בתחום השבתות הללו (הטעם לקריאת "צו" בשבת שלפני פסח. ר' בה בלוח "דבר בעתו"). ביתר השנים ישנן רק 24 שבתות, ולכן מתחברות "ויקהל" ו"פקודי", כי בדרך-כלל השבת הראשונה אינה בסמוך לחג-הסוכות ממש ובשנות קביעות "הכז", חלה "שבת הגדול" שבוע לפני פסח (ר' "שני שרי קדש" פ"ג) ~ הפעם הקודמת שחלה קביעות זו (הש"א פ') כשנתנו, היתה <לפני שלשים ואחת שנה> בשנתשנ"ד. הפעם הבאה תהיה <בעוד עשרים שנה> בשנתת"ה. נזכה, נחיה ונראה.

[ח] בכל שבת בה קוראים בשני ס"ת, נוהגים שמברך-החדש אוחז את סה"ת השני שהפטירו בו; ואם לקח את הראשון, אין קפידא, שאין מוקדם ומאוחר בתורה (שע"א), ומסתבר שהו"ה אם הראשון קל יותר (הרב מאיר דב פרידמן הי"ו, מסאנטוב-לייקווד). המחזיק בסה"ת הראשון, אינו צריך לעמוד וכ"נ גדולי הדורות זצ"ל. בגור וסטריקוב גם הוא עומד ("ברכת החדש" ח, ב).

[ט] ברכת החדש: מברכים (לנוסח סאדיגורא: את החדש הראשון הוא) חדש ניסן. ר"ח חל (מחר) ביום ראשון הבעל"ט. [יש] מכריזים את ה"מולד" ש' ח ל היום בבקר בשעה 08.46 (ובניכוי מאופק קהיר 08.25) וחלק 1. [סימנו: ז, יג, תתכט]. מתפללי "ותיקין" והמנינים המוקדמים מכריזים כרגיל: שיחול. גם אלה שאינם נוהגים להכריז,

רצוי שידעו מתי חל, וכמובא מעלה בלוח ביום טו"ב
בחדש.

[נ] המולד המסרתי הוא הניתן בסימנו באותיות (לדוגמה, המולד דנן, סימנו, ז, יג, תתכט. יש מכריזים בלשון המולד המסרתי, אך ברוב בתהכ"נ מכריזים בלשון התרגום (לזמן ספְרְתִי בשעות), אך אין הכוונה אלא לשעון המסרתי ולא לשעון הנהוג, שהרי אף בחו"ל בדרך כלל מכריזים כך (ואינם מוסיפים: "לשעון ארץ ישראל"), וכן הדעת נוטה שאין לְשַׁנּוֹת את לשון ההכרזה אף כשנוהג שעון קיץ (וא"כ הם מכריזים: בשעה 07.46). מאידך, קיימים בתכ"נ שבהם מכריזים את שעת המולד בניכוי 21 דק' (היום: 08.25), ההפרש שבין שעון ירושלים לשעון האזורי (אופק קהיר), ומתכוונים לדייק בהכרזת המולד לשעון הנהוג שנוסד בירושלים (שכן היא האמת לגבי קידוש לבנה), ולכן הדעת נוטה גם לְשַׁנּוֹת כשנוהג שעון קיץ (הע' הגרי"א זילבר בק' "בירור הלכה" זצ"ל).

[נא] מנהגי שלא לנכות 21 דק', אך להכריז לפי שעון קיץ. בכך אנו מקרבים את השעה לנוחות הקהל למען ידעו מתי התחלת זמן קידוש לבנה. אם נכריז לשעון חורף, הקדמנו ב-39 דק' את הזמן! אבל אם נכריז לשעון קיץ, אחרנו אך ב-21 דק'. ור' עוד בהסכמת הגר"א שטרנבוך זצ"ל בראש לוח תשנ"ז, בהערתי ב"מבוא ללוחות המתוקנים" בסוף הקטע על "מולד הלבנה" ובמאמרו של ר' י. לוינגר ז"ל "על הכרזת המולד בבית-הכנסת" בראש לוח תשנ"ה (עמ' קמט-קעו). שעות המולד חזמני היום שבלוח הן, איפוא, לשעון קיץ (הנוהג בארץ ישראל).

[נב] ב'ברכת החדש' הזו יש לכוון שבעתים בתיבות "מי שעשה נסים לאבותינו וגאל אותם מעבדות לחרות", ובתיבות "הוא יגאל אותנו... ולגאולה שלמה" כי בניסן עתידין להיגאל (הרה"ח ר' שמעון פסח אדלר הי"ו, ק' ויז'ניץ, ב"ב).

[נג] נוהגים לומר "ולגשמים בעתם", אע"פ שהתפילה היא לחצי החדש בלבד (הרה"ג ר' מרדכי גרוס, גאב"ד 'חניכי הישיבות' שליט"א) >ור' עוד בלוח הנ"ל בש"ק מברכים אייר, ובמצויין בה> שידעו מתי חל, וכמובא ב"נחלתנו" תקף, "מענינא דיומא" אות ד.

[נד] ער"ח ניסן: בשנתשע"ח נפ' הרה"ק ר' מרדכי (בהרה"ק ר' חיים מאיר) הגר, מויוז'ניץ-מאָנסי, ב' תורת מרדכי" זצ"ל (מונסי). לפי שיום-ההילולא חל בש"ק, אספרה על מנהגו (הקפדתו) שבכל סעודת מצוה, יהיה מרק, ע"פ הא דברכות (מד.): א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן, כל סעודה שאין בה שריף (תבשיל לח שיש בו מרק. רש"י) - אינה סעודה. אינני יודע כיצד נהג בסעודה שלישית.

אגב סעודה שלישית, זכור אזכור, שכששמע שמביאים בצנעא בטנים לטיש והיו מחביאים אותם ממנו, שינס מתניו ואמר לגבאי: אדרבה, שיאכלום לכבוד שבת, אך צא והכרו שיברכו עליהם "האדמה", כי אינם אלא לקינוח-פיצוח.

[טו] סעודה שלישית: למנהג הגה"ק מצאנז וזידיטשוב, וכ"נ מוהרי"ץ דושינסקי זצ"ל ומוהרי"ה מדז'יקוב והג"ב "שבט הלוי" זצ"ל), כמנהג ליטא, ממשיכים סעודה שלישית בלילה, כבכל ש"ק, אך מבלי לאכול חלה בלילה (עקב המחלוקת הגדולה דלקמן) ואז לא התפללו ולא הבדילו) - אומרים "רצה" ולא "יעלה ויבוא". האוכל חלה (גם פחות מכזית) בלילה - נכנס לפלוגתא דרבוותא. למג"א וסיעתו (וכן פסק במ"ב) - צ"ל 'יעו"י' ולא 'רצה'; לט"ז וסיעתו (גם כשלא אכל) - צ"ל 'רצה' ו'יעו"י' (וכ"נ בבעלז, ויז'ניץ, חב"ד, סטולין-קרלין וטשערנאָבל, ועוד, לנהוג כט"ז, ואוכלים כזית חלה כשכבר לילה); לב"ח וסיעתו - 'רצה' ולא 'יעו"י' (ובא"א בוטשאטש כ' שאז ירהרר יעו"י), ואם שהה יותר מכפי שיעור עיכול מה שאכל מבעוד יום - לא יאמר עכ"פ רצה ("לוח לא"י") ~ בסטראפקוב נוהגים שאחד המסובים אוכל כזית בלילה וכשהכל מגיעים ל"יעלה ויבא" הוא אומר בקול רם ומוציאם ידי-חובה (הרב משה יהודה נחמיה הלברשטאם הי"ו, ירושלים). [עובדא ידענא מהרב צבי קאָהן הי"ו מלונדון שְׁשֶׁבֶת על שְׁלַחַן רבו הרה"ק ב' "בית ישראל" מגור זצ"ל ב'שבת בראשית' ער"ח בול תש"ל, ואחר צאה"כ חילק שוב 'כזיתים לכל המסובין, כדי שיאמרו "רצה" ו"יעלה ויבא". ההגרה שבשליט"א, מו"ץ בלונדון].

[טז] בצאנז מזמרים לומר "שושנת יעקב" מ"שבת מברכים אדר" עד "שבת מברכים ניסן", ועד בכלל (הרב ישראל דרובינר הי"ו, נתניה). בנאדבורנא מוסיפים גם "ליהודים היתה אורה".

[יז] ער"ח ניסן, יומא דהילולא: רבה של עיר גדולה בא לפני חג-הפסח אל הרה"ק ר' שלמה ב' תפארת שלמה" מרדומסק זצ"ל וביקש ברכה שלא ייכשל חלילה בתשובות שהוא משיב לבני קהילתו בשאלות בהלכות הפסח. א"ל הרבי: "סגולה ושמירה בטוחה היא, ללמוד ולסיים את כל הלכות פסח בשלחן-ערוך לפני הפסח". התפלא הרב: "מה הקשר?". ענה הצדיק: "דע, כי כל הלכה בשלחן-ערוך מבקשת שילמדוה, ואם אין לומדים אותה, מזמנים מן השמים שאלות שיכריחו את הרב ללמדה. לכן העצה היא ללמוד את כל ההלכות, ואז לא יזמנו לו מן השמים שאלות סבוכות..."